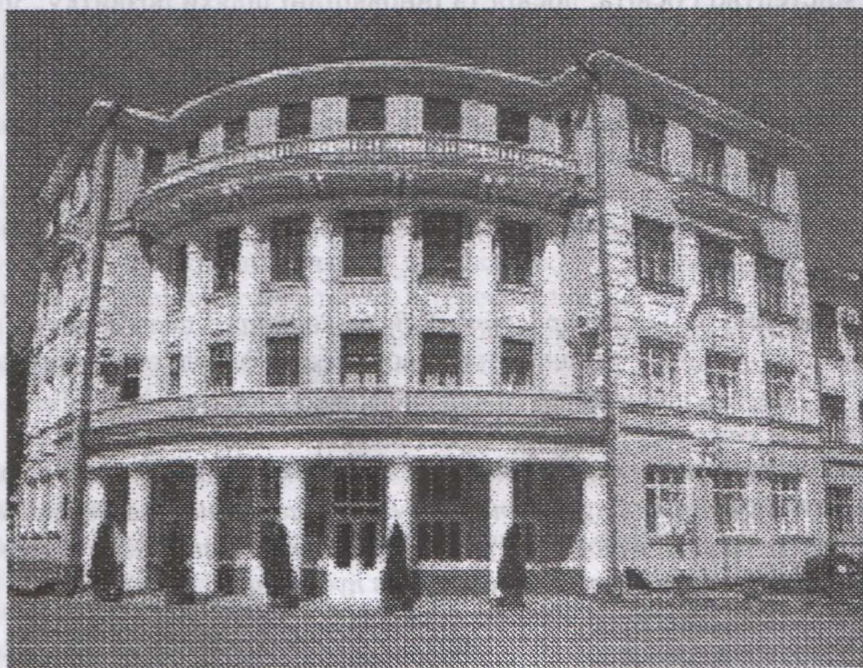

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА МИСТЕЦТВ**

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО І ОСВІТА: ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ**

ВІННИЦЯ – 2017

УДК [78+37.01/.09](06)

ББК 85.3я43

М 89

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*

Укладачі:

Верецагіна-Білявська О. Є., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства та інструментальної підготовки.

Кравцова Н. Є., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти

Мозгальова Н. Г., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музикознавства та інструментальної підготовки.

Дабіжжа К. Л., заслужений артист України, доцент кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти

Бурська О. П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та інструментальної підготовки.

Лаврінчук О. В., старший викладач доцент кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти

Рецензенти: *Козир А.В.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу та диригування Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Брилін Б.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри музикознавства та інструментальної підготовки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

М 89 Музичне мистецтво і освіта: досвід та інноваційні шляхи розвитку: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2017. – 234 с.

ISBN 978-617-7556-13-7

Відповідальна за випуск:

Старовойт Л.В. – кандидат педагогічних наук, заступник декана з наукової роботи факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв

Збірник об'єднує матеріали доповідей учасників конференції, присвячені різним аспектам дослідження художньої культури, музичного мистецтва та мистецької педагогіки.

Публікації подаються в авторській редакції. За зміст матеріалів відповідають автори. Редакційна колегія може не поділяти думку авторів публікацій.

УДК [78+37.01/.09](06)

ББК 85.3я43

ISBN 978-617-7556-13-7

© Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2017

становлення	157
Косарчук Віта Використання української народної пісні в моральному вихованні молодших школярів.....	160
Кравченко Ірина, Стребкова Діана Проблема подолання сценічного хвилювання у співтворчості студента-вокаліста та концертмейстера.....	162
Ланчук Катерина, Нестерович Богдан Проблема музично-естетичного виховання дітей та молоді в контексті соціокультурного підходу.....	165
Лопатюк Юрій Аудіальне мислення як сутнісна складова музичного мислення.....	167
Лукіяничук Михайло Вокально-ораторні жанри в творчості М. Лисенка.....	170
Ляшенко Руслан Тенденції розвитку українського акордеонно-баянного мистецтва другої половини ХХ століття початку ХХІ століття.....	173
Мартиновська Валерія Феномен композиторської творчості Вітольда Лютославського.....	175
Мельник Вероніка Вивчення музично-педагогічної спадщини Миколи Лисенка.....	178
Нартович Лариса Розвиток емоційного інтелекту особистості засобами музичного мистецтва.....	180
Нікітіна Валентина Теоретичні основи дослідження проблеми музикальності.....	184
Онофрійчук Олександр Проблема естетичного виховання дітей засобами краєзнавства теорії і практиці музичної освіти.....	186
Ороновська Лариса, Дробик Назарій Використання авторських методик в сучасній практиці виховання голосу.....	188
Пилипчук Інна Розвиток емоційності молодших школярів на уроках музичного мистецтва... ..	193
Процькова Вікторія Вплив музично-ігрової діяльності на процес формування творчої уяви молодших школярів.....	195
Рибачок Анастасія Розвиток ритмічного чуття у молодших школярів у процесі музично-ігрової діяльності.....	197
Сунь Сінь Регулятивні можливості особистості майбутнього учителя музики	200
Тиндиринда Каріна Роль музики у формуванні художнього сприйняття підлітків.....	203
Ткачук Любов Ранні духовні хорові жанри малої форми у творчості М. Леонтовича.....	205
Троянова Олена Естетичне виховання учнів засобами розвитку їх музикальності.....	207
Хмельовський Богдан Виконавська культура учнів в аспекті їх емоційного виховання.....	209
Чень Цзяньїн Роль невербальних засобів комунікації в міжособистісному спілкуванні.....	211
Чжоу Лянлян Формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики в умовах фахової підготовки.....	214
Шигида Ірина Особливості естетичного виховання підлітків у процесі вокального навчання в мистецьких позашкільних навчальних закладах.....	217
Штепа Жанна, Пацкань Ірина Формування вокального слуху в процесі навчання сольному співу.....	219
Ярова Вікторія Зміст, сутність і структура поняття «музичне мислення».....	222
Зміст.....	226
Відомості про авторів	229
Керівники студентських досліджень та учасники круглого столу	231

розвитку мисленнєвої активності, емоційності, творчого потенціалу дітей за умови одночасного здійснення музичного виховання в трьох сферах життя: навчальні заняття – група продовженого дня – сім'я. Основою цієї методики є система формування інтересу до навчання на базі організованого контакту учнів з навколишнім світом речей та подій за В. Сухомлинським. Адже застосування в комплексі уроку музики, клубного часу та в домашніх умовах здійснює найбільшу опору дітей на життєвий досвід, сприяючи ефективному формуванню у них інтересу до музики рідного краю [3, с.14].

Шкільна музична освіта визначається як фундаментальна ланка виховання взагалі, оскільки найвідповідальніший етап формування юної особистості якраз припадає на шкільні роки. Крім того відомо, що національних цінностей без їхнього практичного використання не існує, тому і творення їх у подальшому житті буде певною мірою залежати від того, яке місце їм відводилося в виховному процесі школи. Слід зауважити, що формування цінностей у вигляді системних надбань індивіда є результатом сукупного досвіду всієї його життєдіяльності. Воно не обмежується і не закінчується терміном перебування у школі, але значною мірою залежить від шкільного виховання і триває потім усе життя [6, с.15].

Враховуючи пізнавальне і виховне значення краєзнавства, в школах потрібно проводити системну музично-краєзнавчу роботу по здійсненню і оформленню шкільної і позашкільної роботи на базі місцевих матеріалів. Безумовно, провідне місце у процесі сучасного процесу музично-естетичного виховання в Україні відіграє постать учителя музики, робота якого – це музично-естетичний центр у загальноосвітній школі.

Відродження України неможливе без пробудження національної свідомості українського народу і, насамперед, молоді. Дитина повинна постійно перебувати під впливом духовної культури свого народу. Її невід'ємним елементом є народне мистецтво, в якому розкриваються одвічні витоки духовного життя народу, його морально-етичні цінності, художні смаки та ідеали.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янова Н. Українознавчі основи виховання особистості / Н. Авер'янова // Рідна школа – 2000. – №10. – С. 15 – 17
2. Губ'як В.Д. Виховання учнів на засадах народної творчості і фольклору / В.Д.Губ'як // Рідна школа. – 1999. – № 11. – С.9-10.
3. Давыдова М.А. Формирование интереса к музыке у шестилетних учащихся (в условиях комплексного подхода: школа – семья) : автореф. дисс. ... канд. пед. наук :13.00.02 “Методика преподавания музыки” / М.А. Давыдова. – М., 1990. – 14 с.
4. Койкова Е.І. Виховання толерантності у молодших школярів на уроках музики в умовах полікультурного простору : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 “Теорія і методика виховання” / Е.І. Койкова. – Луганськ, 2008. – 22 с.
5. Лібідь І. Національні цінності у виховному процесі загальноосвітньої школи / І. Лібідь // Рідна школа – 2001. – №11. – С. 15 – 17.
6. Малашевська І. Теорія та практика сучасної системи музичної освіти дітей молодшого шкільного віку / І. Малашевська // Людинознавчі студії. Педагогіка. – 2015. – Вип. 31. – С. 198–208.
7. Підборський Ю.Г. Моральне виховання школярів на українських народних традиціях / Ю. Підборський // Педагогіка і психологія – 1996. – №1. – С. 71 – 76.

*Ороновська Лариса, Дробик Назарій
м. Тернопіль*

ВИКОРИСТАННЯ АВТОРСЬКИХ МЕТОДИК В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ ВИХОВАННЯ ГОЛОСУ

Справедливе зауваження відомого італійського педагога ХІХ ст. Генріха Панофки про те, що «треба б було написати стільки методик, скільки й учнів» є абсолютно вірним і актуальним і в наш час. Вокальна педагогіка може охопити тільки загальні риси практичної роботи з голосом, в той час, як кожен співак – це неповторна особистість, оскільки, як не буває двох однакових людей, так і не буває двох однакових голосів [1, с. 102]. Методичний досвід педагогів-практиків – це завжди незвідана,

незбагненна і звитяжна праця, яка в теоретичних дослідженнях акумулюється в пошукову творчість, здатна, завдяки інтуїції і набутому досвідові стати основною рушійною силою прогресу у навчально-виховній сфері діяльності.

Мета статті: проаналізувати та висвітлити новітні методики та підходи до виховання і розвитку голосового апарату у майбутніх студентів-вокалістів.

Сучасне трактування вокального процесу тісно пов'язане з фізіолого-психологічною природою особистості як особливого виду емоційного настрою людини, її організму, удосконалення якого вирішується системою спеціальних творчих завдань. Процес співу, як глибинний пласт людських емоцій, здатний виявити якнайкращі фізичні і духовні її якості. Уміння людини бачити себе «зі сторони», тобто усвідомлювати своє «Я» як унікального Божого створіння – найважливіший крок творчого взаєморозуміння між учнем і педагогом у вокальному класі, що сприяє звільненню організму співака від різного роду скованості і комплексів та активно допомагає опанувати ази вокального мистецтва. «Психологічна свобода – є емоційна свобода. Голос – це багатство і дар Божий. І варто подумати, як його зберегти, як ним розпорядитися, кому і як довіритися і як голос повинен служити високому мистецтву» - наголошує педагог-вокаліст Н.Б.Гонтаренко [3, с. 26].

Вимоги, які ставляться сьогодні до педагога-вокаліста стосуються передовсім індивідуального підходу до особистості виконавця, що вимагає, в свою чергу, опанування балансом дихання, способом звуковидобування з урахуванням віку, статі, темпераменту, вокальних характеристик голосу, фізіологічного укладу голосового апарату, співацьких можливостей кожного тощо. Кожен педагог – творець і, водночас, дослідник, який відкриває нові перспективи творчих можливостей співака-виконавця і нові шляхи удосконалення процесу навчання.

Тому, цілком логічним видається твердження низки педагогів-вокалістів про невідповідність терміну «постановка голосу» структурі навчальної роботи з голосом, як музичним інструментом, оскільки, вже в самій назві закладено певні психологічні обмеження і комплекси (ставити – значить, щось робити, змінювати). Більш природною і правильною буде назва: «виховання голосу», «формування голосу», зрештою, «розвиток голосу», що конкретизує і завдання педагога – віднайти і учня природну красу його голосу, очистивши його від зайвих і шкідливих напашарувань.

Навчання, як відомо, це – взаємодія двох сторін – тої, яка вчиться (учень) та тої, що вчить (учитель). Отже, педагог «творить» і «ліпить» учня разом з ним. Оскільки тіло співака і є його справжнім «музичним інструментом», то фізичне самоусвідомлення свободи у співацькому процесі спрямоване, насамперед, на заняття певних психолого-фізіологічних «гальм» і обмежень. Учня необхідно навчити: умінню слухати (і чути) себе, своє тіло; умінню прослідковувати і аналізувати всі відчуття у процесі співу (м'язові, вібраційні, акустичні, фонетичні тощо); умінню контролювати, закріплювати і розвивати необхідні навички, які згодом стають технічною базою вокальної діяльності.

Основна мета навчальних вправ – виховання м'язової рефлексорної пам'яті через самоконтроль та самоаналіз. Всі дефекти співу, як правило, мають набутий характер, пов'язаний з неправильним звукотворенням (крім вродженої патології). Тому початковий етап вокальних вправ завжди вміщає прийом релаксації, яка означає стан розпруження (звільнення) з наступним конкретним завданням. А це стосується уміння співака готувати свій організм до певної діяльності, формування комплексу відчуттів і їх конкретизації в процесі співу для керування голосотворенням. В сучасній вокальній педагогіці метод релаксації завойовує щораз більшу аудиторію прихильників, оскільки, він допомагає зосередити увагу учнів на головних положеннях співацького процесу удосконалення у будь-якій творчій роботі, а надто – співацькій. В міру опанування своїм тілом та свідомістю, зникатиме потреба в жорсткому контролі свідомості, що свідчими те про налагодження м'язової взаємодії співака, коли природні здібності повністю розкриваються і вокальний процес розвивається вільно, у відповідності до виконавських завдань, закладених у вокальних творах і задуму композитора. Саме ця свобода допомагає зняти зайве хвилювання і напругу в концертно-виконавській діяльності, налагоджує відповідний емоційний тонус у співі, врівноважує самопочуття і настроєвий характер співака. А у практиці керування голосом це формує певний алгоритм співацьких дій, тобто, чітку послідовність цілеспрямованої діяльності всієї голосотвірної системи як універсальної бази гармонізації і взаємозв'язку духовного і фізичного.

Саме «універсальність» звуковедення стає нині головним критерієм діяльності людини, практично, у всіх сферах життя, і навіть, у бізнесових структурах (моделюванню бізнесу, творчих майстернях, професійній діяльності адміністративно-керівних органів, не кажучи про театральну-музичну сферу). Сьогодні вже нікого не дивують бізнес-плани різноманітних корпорацій і компаній, які активно впроваджують для своїх працівників обов'язкові тренінгові майстер-класи з культури

мовлення (і спілкування), відкривають кваліфікаційні курси з вокалу, а також, пластики і руху, що проводять відповідні спеціалісти.

Згідно з цим, вокальна педагогіка також вимагає «перегляду» усталених стереотипів і утвердження нових парадигм, які б дозволили відповідним навчальним структурам розвивати співака (і в мовленнєвій, і вокальній техніці) в універсальній системі керування всіма параметрами якісного звучання, що стосуються діапазону, резонаторів, гучності, роботи артикуляційного апарата, інтонації, виразності, вокально-музичного (моторного) слуху тощо, як в академічному співі, так і народній та естрадній (і мелодекламаційній) манерах голосотворення.

В даний час щораз активніше впроваджуються спеціальні навчальні програми, спрямовані на розвиток всієї голосотвірної системи людини, розроблені фізіологами, фоніатрами, психологами (у медицині, спорті, фонопедії, логопедії, педології та ін.), які успішно «культивуються» і впроваджуються також і у методику підготовки спеціалістів-вокалістів, як ефективний компонент «настроювання» «живого» музичного інструменту – людського голосу – до співацького процесу.

Як показує практика, виховання голосу дуже щільно стикується саме з повсякденною діяльністю організму людини, умінням її використовувати дихальні і звукові ресурси, правильно і якісно забезпечувати роботу всіх органів (і голосового апарата), оскільки, як «індикатор» здоров'я, голос стоїть «на сторожі» всієї людської життєдіяльності. Вокальні здібності лише технологічно доповнюють і збагачують цю діяльність, перетворюючи її у високе співацьке мистецтво серед культурних надбань народу.

З цього огляду, голосові можливості кожної людини – це, насамперед, працюючий орган, який потребує певного уміння у використанні його основних параметрів, а впровадження нового методичного підходу до вокальної підготовки спеціалістів – ще один щабель до професійної багатогранної майстерності співака-виконавця, а поряд з цим – педагога, керівника, оратора, актора, диктора і т.п. Таким чином, традиційна вокальна педагогіка отримує нове «бачення» проблеми голосотворення в сукупності суміжних наукових досліджень – фізіологів, фоніатрів, акустиків, психологів, вокалістів, які дозволяють педагогам-вокалістам досягнути комплекс навчальної роботи, пов'язаної з формуванням потрібних знань, умінь і навичок у співацькій діяльності.

На даний час вже накопичений чималий досвід такої підготовки. Педагоги активно трансформують у навчальний процес вправи, які ефективно використовувалися (і використовуються) з лікувально-профілактичною метою у фоніатрії (О. Стрельникова, В. Тринос, Л. Тринос), фонопедії (В.Ємельянов, М. Шушарджан, І. Шабутіна, С. Шабутін), фізіології і медицині (М.Блінова, Е.Чарелі, В. Бутейко), спорті (А.Попова, К.Динейко) та ін., що не тільки лікують, а й успішно стабілізують голосовий апарат і нормалізують динаміку роботи його органів. У вокальній педагогіці такі вправи отримують мету і завдання, трансформуючись у навчальну одиницю, спрямовану на звільнення голосотвірної системи від напруження, скованості та будь-яких інших «гальм», що заважають природі звукоутворення. Вони успішно використовуються педагогами-вокалістами в практиці виховання голосу.

Значної популярності набувають тепер різноманітні курси і методичні розробки розвитку техніки звукоутворення для використання у різних сферах практичної діяльності, здавалось би, зовсім не пов'язаних зі співом, але які можуть бути цікавими і для педагогів-вокалістів, як, наприклад, методика керування голосом, розроблена Антоном Калабіним (Москва), керівником тренінгової компанії, тренером і засновником харизматичних лідерів, розрахованих на широке коло зацікавлених.

Названа методика ґрунтується на дослідженнях психолога В.П. Багрунова, який вивчав так званий «феномен Шаляпіна» (або – «біоакустичний резонанс Шаляпіна»), пов'язаний з природою вокальної техніки видатного співака. Виконавський талант Ф.Шаляпіна, як відомо, вирізнявся особливою глибиною, надзвичайною силою звучання та майже «надприродними» можливостями інтонаційної виразності у відтворенні характеру образу героя. Це, на думку автора, свідчить про абсолютну свободу в роботі голосотвірної системи співака та його уміння повноцінно керувати процесом «озвучення» потрібного емоційного стану в співі і грамотно використовувати звукові «ресурси» свого голосу [2].

Особливості названої методики полягають у подоланні неправильних, набутих практикою стереотипів технології голосоведіння, та формуванні нового розуміння співацької діяльності, де основна увага надається бронхіальній системі організму людини, як основного джерела звука, (на відміну від традиційних стереотипів, де джерелом звука вважаються голосові зв'язки).

Бронхіальна система з її розгалуженням та трахеєю, за дослідженнями фізіологів, є рекрасною звукотвірною базою, де нижня ділянка трахеї (діафрагмальна) утворює *нижні, так звані тимпанні звуки*, грудна частина (головні бронхи) утворює *середню ділянку діапазону голосу*, а верхня (рібні розгалуження бронхів) – *високі ноти*.

На користь цього твердження автор використовує дослідження російського лікаря Іллі Рузінова, здійснені ще у 1812 р. на трахеях полеглих у битві під Бородіно, який відкрив здатність ертвої трахеї утворювати конкретні звуки (при натискуванні на груди загиблих, виникав чистий, ембрально виразний, низький звук, що нагадував людський стогін). Отже, насамперед – звільнення голосу! Голос повинен приносити задоволення і насолоду! Ця теорія базується на тому, що людина як оже творіння, володіє *феноменальним голосом* і його не треба «ставити», оскільки він сам утворюється ембранами, розміщеними у бронхіальній системі.

Саме, звукоутворюючий (звукотвірний) процес, який отримав назву «звільнення голосу» (Лінклейтер, А.Калабін, В.Багрунов, Н.Прокопенко, Н.Гонтаренко, В.Іванников та ін.), а не так звана «постановка голосу» привертають сьогодні найбільшу увагу спеціалістів та педагогів-практиків. Зв'язку з цим вокальні (швидше - голосотвірні) вправи набувають інших, більш розгорнутих форм, які дозволяють не тільки опанувати мистецтво співу, а й розкрити свої найкращі фізичні і духовні якості. Тому вимоги, які ставляться до сучасного педагога-вокаліста значно розширили коло питань, до стосуються його професійної діяльності, а вокальні вправи, крім «чисто співацьких», отримують статус «вправ - релаксацій», здатних формувати психологічну готовність організму співака до творчої роботи. До таких належить і методика розвитку голосу М.Б.Гонтаренко (педагог-вокаліст римського державного університету ім. Фрунзе). Ця методика вимагає:

1.«САМОУСВІДОМЛЕННЯ себе як унікальної особистості»

Виявлення в кожному з учнів найкращих фізичних і людських якостей (творчий мікроклімат вокальному класі повинен спиратися на: активне спілкування, співбесіди, довіру, доброзичливість). Неординарні прояви учня і наявність особливих якостей повинні підтримуватися педагогом як метод підвищення самооцінки для скріплення бажання і волі у навчанні.

2.«НАСТРОЮВАННЯ І САМОНАВІЮВАННЯ»

Психологічне настроювання починається з «бачення себе зі сторони», з психічного самоусвідомлення свого «Я» і спрямування його на сприйняття себе як унікаму. Тут велику роль діграє похвала і всіляка підтримка навіть найменшого успіху чи найменшого «кроку вперед» в процесі навчання.

3.«ВНУТРІШНЯ СВОБОДА»

«Вільний голос у вільному тілі» - основне гасло у вокальному класі. Звільнення голосу – це міння керувати процесом голосоутворення. Психологічна свобода – емоційна свобода. Голос – дар Божий і дар Божий. Тому варто задуматись над тим, як його зберегти, як його упорядкувати, кому і як довірити, а також, як голос повинен служити високому мистецтву.

Голос завжди відображує внутрішній стан співака, тому варто себе «відгородити» від психічних перевантажень, стресів, невдач...Процес фонації повинен бути «радісним і тремтливим». Звільнення перед виступом повинен супроводжуватися високими «помислами добра, любові і щастя», оскільки, тільки такі почуття ніколи не «перекриють» голос, що лине з серця.

Голос людини, як музичний інструмент, повинен виражати, насамперед, її *почуття*, які легко і вільно виливаються звуком. Слуховий самоконтроль поєднується з емоційним началом в процесі набуття внутрішньої свободи, а вміння *слухати і чути* себе повинно увійти в «професійну звичку».

4.«ГОЛОС ЯК ЗАСІБ ВИРАЗИТИ СЕБЕ»

Автогенне тренування полягає в наступному: «Я співаю – значить, творю, створюю», «Мій голос – відображення моєї душі», «Я співаю з любов'ю і радістю» - саме це називається психологічним «проходом» в пошуках себе, в поєднанні зі своїм музичним інструментом – голосом.

Створення «тонкого, високого почуття» до звукоутворення є обов'язковою умовою початкового процесу. «Не можна звуком милуватися, якщо він народжений без любові» - наголошує автор, оскільки, інтонація мелодій і сам звук народжується спочатку в свідомості людини її внутрішнім уявленням. «Наповнюйся звуком, як посудина водою і виливай звук, як воду з посудини...» «Кожним звуком, кожним рухом виражай щось» - вимагав великий А.Тосканіні, - виражай почуття повно і широко»

5.«ЗНАТТЯ ПСИХІЧНИХ «ЗАЖИМІВ» І БАГ'ЄРІВ»

Це поняття стосується ліквідації почуття сорому, страху, хворобливого хвилювання і нервового стану перед виходом на сцену, перед публікою, аудиторією. «Багато артистів та співаків

так і не зуміли подолати самих себе, не зуміли розкрити свою індивідуальність, природу свого таланту. Не для кожного знайшовся педагог, режисер, учитель, який би зробив це разом з ним» - підкреслює Н.Гонтаренко. На пошуки свободи творча особистість витрачає роки пошуків, тренувань, зміни педагогів і репетиторів, оскільки, неправильний спосіб мислення у сприйнятті світу навколо і себе в ньому, особисті невдачі, дуже гальмують внутрішнє звільнення і формування відчуття свободи. Тому основне завдання педагога - звільнити співака від впливу цих комплексів. Проникнути у внутрішній світ учня, «витягнути все найцінніше, красиве, збагатити його своїм особистим досвідом - ось шлях правильного спрямування в системі вокальної педагогіки» - стверджує автор. Спираючись на уяву, педагог «творить», «ліпить» учня разом з ним, оскільки, «без емоційного одухотворення музика мертва».

Нове «бачення» емпіричної природи вокальних вправ пропонує і методика вокального педагога В.Ф.Іванникова (Москва) [4, с. 12].

Методика спирається на процес дихання, зокрема, уміння керувати потоком, (струменем) повітря (звідси авторська назва методики), яким атакується звук. Основний принцип формування *кантилени*, основної якості правильно поставленого голосу (*belcanto*), яким послуговується автор (В.Ф.Іванников), полягає в техніці «правильно атакувати звук на безперервному потоці повітря. Потік повітря і атака звука - це ніби дві сторони однієї медалі - голосу» [5, с. 203].

Інноваційний підхід автора до процесу звукоутворення полягає в оригінальному «баченні» емпіричної практики і вокального досвіду, пов'язаних з емоційно-чуттєвою сферою сприйняття співу, як природного процесу діяльності всього організму людини, що піддається вольовому керівництву завдяки чітко налагодженій психологічній системі контролю за нею. Автор спрямовує увагу на формування чітких і виразних асоціацій та уявлень співака, фіксація яких в пам'яті створює стійкі рефлексії і організовує роботу нервово-м'язової системи всього організму, які фіксуються у відчуттях - м'язових, вібраційних, акустичних, тактильних, фонетичних тощо. За допомогою вольових наказів і цілеспрямованого психологічного настроювання центральна нервова система організму людини створює необхідні нейрофізіологічні умови для виконання потрібних дій, пов'язаних зі звукоутворенням.

Л.Работнов стверджував, що окремі частини голосового апарату можуть функціонувати окремо від інших, але під час фонації вони автоматично поєднуються, тому порушення в будь-якому органі (зміна психологічного настрою, емоційного тону, втоми чи захворювання тощо) неодмінно впливають і на звучання голосу.

Сучасна наука розглядає процес голосоутворення у тісній взаємодії трьох систем: генераторної (голосові зв'язки, м'язова структура внутрішніх органів, керована периферійною нервовою системою організму); резонаційної (ротова порожнина, глотка, носоглотка, які забезпечують функціонування динаміки мовлення та співу); енергетичної (що поєднує механізм зовнішнього дихання - м'язи грудної клітини та діафрагми, з рефлекторним механізмом внутрішньої діяльності трахеї та бронхів). Їх взаємовплив і взаємодія утворюють стійку систему голосотвірної діяльності, а уміння керувати нею належить до формування гармонійного розвитку особистості, наділеної безмежними можливостями і творчим потенціалом, де спів є посередником душі і найціннішим виявом музичного почуття (Ж.-Ж. Руссо). Видатний німецький філософ Г.Гегель також зауважив, що музичне мистецтво є одним із засобів пізнання «найглибших людських інтересів, тому загальна потреба в мистецтві впливає з розумного потягу людини духовно пізнати внутрішній і зовнішній світ».

Основними компонентами правильно поставленого голосу, визначеними В.Ф.Іванниковим, є: дихання (безперервний потік повітря); глибина звука; легкість (простота) вокалізації.

Отже, інноваційні методично-навчальні програми передбачають шляхи удосконалення підготовки педагогів-вокалістів.

Таким чином, кожен з названих авторів розглядає спів як потенційний могутній резерв розкриття творчих можливостей організму людини, що дозволяє вокальному мистецтву стати на новий культурно-творчий рівень у вихованні майбутніх поколінь видатних співаків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аспелунд Д. С. Развитие певца и его голоса / Д.С. Аспелунд. - М; Л.: Музгиз, 1952. - 191 с.

2. Багрунов В.П. «Альфа» и «омега» феномена Шаляпина / В.П. Багрунов // Мариинский театр. – № 5-6. – 1996.
3. Гонтаренко Н.Б. Сольное пение: Секреты вокального мастерства / Надежда Борисовна Гонтаренко. Серия «Любимые мелодии». Метод. пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. – 155 с.
4. Иванников В.Ф. Методика поточного пения. / Владимир Филиппович Иванников. – М., 2005. – 16 с.
5. Иванов В.Ф. Співацька школа в Україні X–XVII ст. / Володимир Федорович Иванов. – К.: Вища школа, 1992. – 247с.

Пилипчук Інна
м. Вінниця

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті досліджуються деякі аспекти розвитку емоційності молодших школярів засобами музичного мистецтва.

Музику називають мовою почуттів, моделлю людських емоцій, тому що впливаючи на людину, вона, в першу чергу, звертається до її душі та внутрішнього світу. Говорячи про внутрішній світ особистості, потрібно зауважити, що в сучасному суспільстві відчувається брак культури спілкування, не вистачає уваги один до одного, розуміння і душевного відгуку. Сучасні інформаційні технології, інтернет, соціальні мережі здатні призводити до підміни справжніх життєвих інтересів на спостереження за віртуальним світом комп'ютерних ігор, подіями на телебаченні. Частина сучасних дітей стає доволі замкнутими, бентежать їхня байдужість по відношенню до близьких людей та невміння знаходити спільну мову з оточенням. Ситуація потужного інформаційного вибуху спричинила зміну освітньої парадигми, коли пріоритетного значення набуває здатність до мобільного, швидкого та точного сприймання і осмислення великого обсягу інформації, уміння творчо застосовувати набуті знання та уміння на практиці. Музичне мистецтво містить в собі потужний потенціал розвитку інтелекту, пам'яті, музичних та творчих здібностей школярів, який можливо реалізувати за умови розвитку емоційної чутливості дітей до музики.

Емоції є важливим складовим психічного життя людини, особливо дитини. Їх роль в спілкуванні різноманітна. Це і створення першого враження про людину, яке часто виявляється точним саме через присутність в ньому емоційного забарвлення. Це і вміння повідомляти про свої переживання і почуття за допомогою міміки, жестів та інших способів емоційної комунікації. Взагалі, розвиток емоційної сфери пов'язано з усвідомленням дитиною себе та інших людей, з розумінням причин, які викликають різні почуття і супутні їм емоції. Нарешті, творчі здібності знаходяться в тісному взаємозв'язку з емоційною сферою людини. Спрямовуючи свою увагу в емоційні сфери музики ми гостріше відчуваємо її справжнє всеосяжне покликання - бути вираженням людського життя. Музика відображає повноту природи людини у всій її гармонійній цілісності: емоційній та раціональній, почуттєвій та інтелектуальній. Специфіка музичного мистецтва полягає в тому що сприйняття його починається з емоційного моменту і обов'язково його вкпочає.

Актуальність проблеми розвитку емоційної сфери молодших школярів обумовлена сучасними вимогами освіти, заснованими на особистісно-орієнтованому розвитку. Вивчення музики в початковій школі спрямовано на формування основ музичної культури за допомогою емоційного сприйняття музики, виховання емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, розвитку інтересу до музичної діяльності, а також оволодіння практичними вміннями і навичками навчально-творчої діяльності (спів, слухання музики, гра на елементарних музичних інструментах, музично-пластичні рухи та імпровізація). Якщо педагог зміло організовує взаємодію дитини з мистецтвом на уроці, то це дає можливість учневі висловити свої емоції і почуття близькими йому засобами: звуками, жестами, рухами, словом. Тому, можна сказати, що емоційна сфера дитини формується в музичному середовищі.